

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету суспільних наук

Остапець Ю. О./

2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНАЛІЗ ТА УПРАВЛІННЯ ПОЛІТИЧНИМИ КРИЗАМИ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Аналіз та управління політичними кризами» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **052 Політологія** освітньої програми **Політологія**.

Розробник: Кічера Н.М., кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **політології і державного управління**

протокол № 12 від «01» липня 2021 р.

В.о. завідувача кафедри Вегеш М.М.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-ий	1-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 3 аудиторних – 48 самостійної роботи студента – 72	2-ий	2-ий
	Лекції:	
	28	10
	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	72	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Аналіз та управління політичними кризами» є засвоєння студентами знань про сутність поняття «криза», «антикризовий менеджмент» та інших релевантних категорій, методологію та технології процесів оцінки, прогнозування, передбачення криз, оцінки ризиків та загроз, які можуть стати причиною кризи в політичній чи соціальній площині, ознайомлення з практичними навичками щодо управління кризами, прийняття рішень в кризових умовах.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК-01);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-05);
- здатність генерувати нові ідеї та нестандартні рішення (ЗК-07);
- вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми (ЗК-09)

2) спеціальних (фахових) компетентностей:

- критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів (СК03);
- вміння застосовувати під час дослідницької та практичної діяльності модерні та постмодерні теоретичні і методологічні підходи до розуміння сутності та аналізу різних рівнів політичної сфери (СК-07);
- спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультатійні функції на різних рівнях політики та управління (СК-08);
- володіння навичками ризик-менеджменту, аналізу, врегулювання, вирішення, попередження, керування внутрішньополітичними та міжнародними конфліктами та кризами.
- спроможність застосовувати методики аналізу великих масивів інформації, політичної діагностики загалом для оцінки, прогнозування, моделювання розвитку різних рівнів політичної сфери (СК-15).

Крім того, вивчення вказаної навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти орієнтуватися в особливостях антикризового менеджменту, досвіду антикризового управління у провідних країнах Європи, особливостях прийняття управлінських рішень з метою прогнозування ризиків та загроз, попередження виникнення кризових ситуацій, вміння формулювати відповідні висновки та рекомендації.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК.02	Інформаційно-аналітична діяльність у політиці
ОК.03	Публічна політика та управління у країнах Центральної Європи
ОК.05	Регіональна політика та місцеве самоврядування у країнах Центральної Європи (Regional policy and local self-government in Central Europe)

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.	ПРН-4
Враховувати у дослідницькій та консультативній діяльності етнокультурні, етноконфесійні та етнопсихологічні параметри населення, зокрема центральноєвропейського регіону, їх вплив на публічну політику та політичний менеджмент, в тому числі в контексті антикризового управління.	ПРН-10
Брати участь у дослідженні та у практичній діяльності щодо врегулювання, вирішення та попередження міжнародних конфліктів та криз, зокрема міграційного та етнополітичного характерів, вироблення відповідних рекомендацій національним та регіональним органам влади, міжнародним організаціям, іншим стейкхолдерам щодо збереження політичної та міжнародної стабільності.	ПРН-15
Здійснювати інформаційно-аналітичну, консалтингову, експертну діяльність, володіти навичкам політичної діагностики, прогнозування та моделювання, враховуючи міжнародний та регіональний контекст.	ПРН-17
Застосовувати сучасні технології розробки, включно використання сучасних інформаційних систем та мереж у наукових дослідженнях та практичній політиці, для здійснення моніторингу соціально-політичної стабільності у громадах, регіонах України та Центральної Європи загалом.	ПРН-19

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Аналіз та управління політичними кризами**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Вміти приймати ефективні рішення з питань політики та управління, пропонувати альтернативи у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток подій в двих умовах; визначати можливі причини та імовірні наслідки.	ПРН-4
Віти враховувати етнічні, етноконфесійні, етнопсихологічні та інші чинники, які можуть нести в собі ризики та загрози, їх вплив на публічну політику та управління, в контексті антикризового управління.	ПРН-10
Вміти розробляти рекомендації та давати практичні поради національним та регіональним органам влади, міжнародним організаціям, іншим стейкхолдерам щодо врегулювання і попередження конфліктів та криз, зокрема і міжнародного характеру, збереження політичної та міжнародної стабільності.	ПРН-15
Вміти виконувати інформаційно-аналітичну, консалтингову, експертну діяльність в контексті антикризового менеджменту, володіти навичкам політичної діагностики, прогнозування та моделювання	ПРН-17
Вміти використовувати сучасні технології, зокрема й інформаційно-комунікаційні розробки у наукових дослідженнях та практичній політиці з питань управління кризами, для здійснення моніторингу соціально-політичної стабільності у громадах різних регіонів.	ПРН-19

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- письмове тестування;
- аналітичне есе;
- презентації результатів виконаної індивідуальної та практичної роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичних робіт, письмове тестування.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
6	6	6+10	6	6+10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	50	100
6	6	6	6+10	6+10		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	30	5	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні			1	10
Презентація	1	10		
Реферат			1	10
Есе	1	10		
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з трьох завдань, різних рівнів складності.

Перший рівень – це завдання тестового характеру, покликані оцінити загальний рівень засвоєння знань студентами з дисципліни відповідно до тематичного блоку модулю, який був розкритий на лекційних заняттях і обговорювався на семінарських заняттях. Перший рівень завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 10 балів.

Друге завдання понятійно-категоріального характеру, має на меті оцінити розуміння теоретико-концептуальних основ управління кризами, релевантних понять та категорій. Другий рівень завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 10 балів.

Третій рівень завдань модульної контрольної роботи складається з двох запитань творчо-описово-аналітичного характеру, які стосуються пройденого матеріалу щодо особливостей управління кризами, антикризового менеджменту, прийняття рішень в умовах кризових ситуацій. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третій рівень завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 30 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до *«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Міжгалузеве трактування поняття «криза». Політичні кризи

Криза як об'єктивний процес, що призводить до оптимізації системи або до її знищення у разі неспроможності адаптуватися до нових умов та розвиватися. Діалектична єдність основних тенденцій в існуванні системи – сталого функціонування та розвитку, що поступово змінюють одна одну. Криза як раптова й різка зміна зростаючої тенденції зниження, тоді як при зворотному процесі такого різкого повороту найчастіше не буває. Криза як раптовість, високий рівень загрози життєво важливим інтересам і гостра нестача часу для прийняття відповідних мір. Криза як будь-яка зміна якихось параметрів системи, як позитивна, так і негативна, призводить до протилежної зміни інших параметрів системи. Позитивний і негативний підхід до визначення кризи.

Умови виникнення кризи: об'єктивні, суб'єктивні, внутрішні, зовнішні, природні, техногенні. Кризи залежно від сфер життя: економічні, соціальні, політичні, фінансові, організаційні, ідеологічні, психологічні, культурологічні, ментальні та інші види криз. Критерії класифікації криз та кризових явищ.

Поняття «кризи», «ризик», «загрози». Політична криза як різновид соціальної кризи. Етапи розвитку кризової ситуації.

Тема 2. Національні практики оцінювання ризиків і загроз

Ефективне функціонування системи оцінювання ризиків і загроз як важливий елемент стратегічного планування та забезпечення національної стійкості. Національні системи оцінювання ризиків і загроз. Застосування сучасних методів і технологій оцінювання ризиків і загроз, моделювання кризових ситуацій, розроблення сценарних прогнозів. Типології, багатокритеріальні матриці, каталоги моделей і сценарних прогнозів розроблені на основі картини загроз. Визначення протоколів узгоджених дій для реагування на загрози різного характеру та походження, а також планування відповідних заходів.

Національні системи оцінювання ризиків і загроз на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях: міжвідомча взаємодія та співпраця з недержавними суб'єктами, баланс між урядовими та наукою.

Поширення коронавірусної хвороби (COVID-19) у світі та в Україні та питання розбудови національної стійкості, формування відповідної правової бази та організаційної системи, розвитку її окремих складових частин, у т. ч. кризового менеджменту.

Тема 3. Національні моделі антикризового менеджменту в країнах Центральної та Східної Європи

Кризові процеси в країнах Центральної та Східної Європи. Причини та підгрунття кризових явищ продовж останніх десятиліть: несприятливе макроекономічне становище, недоліки в правовій та інституційній системах, недостатня відкритість та недоліки в практиці звітності, недосконала державна валютно-кредитна політика тощо.

Статегії антикризового управління в країнах Центральної та Східної Європи. Заходи національної антикризової політики: спільні та відмінні для країн регіону. Ресурси антикризового управління. Урядові та неурядові структури в управлінні кризами. Заходи із запобігання криз.

Тема 4. Роль політичної аналітики в управлінні політичними кризами

Політична аналітика як один із найдавніших видів професійної діяльності. Політична аналітика як міждисциплінарна галузь знань, галузь теоретичної та прикладної діяльності.

Професіоналізація політичної аналітики., а з другої половини - наукова та практична інституціоналізація.

Вітчизняна теорія політичної аналітики, формування власної прикладної політичної аналітики в Україні.

Політико-аналітичні методи і технології у державному та публічному управлінні. Трагування політичної аналітики. По-перше, це академічна, або фундаментальна, аналітика політики; по-друге, це емпірична аналітика політики, і, власне, прикладний політичний аналіз. «Політична аналітика» – експертний супровід процесу прийняття державних рішень.

Методи організації інформаційно-аналітичної діяльності. Процес консолідації інформації. Продукти консолідації інформації: огляди, звіти, дані,

Аналітично-консультативні послуги. Аналітичний документ. Змістова композиція аналітичного документа, лексична стратифікація, семантичні стрижні, вимоги до оформлення.

Інформація. Інформаційно-аналітична діяльність та інформаційне забезпечення стосовно дослідження сутності, причини, видів криз, ризиків та суспільних загроз, можливих шляхів їх прогнозування попередження та вирішення. Інформаційно-аналітичні дослідження в суспільній сфері.

Тема 5. Роль прогнозування, моделювання та політичної діагностика у процесі управління кризами

Прогнозування як процес визначення перспектив розвитку якогось явища, події, що ґрунтується на знанні закономірностей суспільного розвитку та взятті до уваги інформації про минулий і сучасний стан цього явища чи події. Прогноз – висновок про майбутнє процесу, що досліджується, на основі загальної тенденції його розвитку. Випереджальний характер прогнозу. Прогноз знецінюється, коли відбувається порушення термінів надання інформаційного документа. Система прогнозування має відповідати наступним принципам: неперервність (постійний характер); комплексність (паралельне ведення прогнозованих досліджень різних рівнів); співмірність прогнозних завдань і наявних ресурсів; наявність зворотнього зв'язку.

Головна умова точного й обґрунтованого прогнозування - наявність широкого масиву інформації, існування інформаційної бази, тобто необхідного мінімуму достовірної інформації. Якісний прогноз повинен бути звернений у майбутнє та містити альтернативні можливості розвитку тих або тих подій. Прогнозування в антикризовому управлінні.

Діагностика криз в процесі управління. Методи моделювання кризових явищ і процесів.

МОДУЛЬ 2

Тема 6. Кризи у державному управлінні

Державне управління як складна сукупність елементів та зв'язків між ними та зі складовими системи зумовлює можливість появи суперечностей і, як наслідок, кризових ситуацій. Їх прогнозування, оцінка ризику виникнення, розробка і реалізація заходів щодо запобігання є дуже актуальними завданнями. Чотири групи протиріч, що спричиняють кризу в системі державного управління. Перша група – конфлікти інтересів різних політичних угруповань з приводу розподілу влади, коли зміна президента або прем'єр-міністра супроводжується звільненням керівників середньої ланки та рядових працівників місцевих адміністрацій. Друга група – суперечності між рівнями розвитку елементів системи державного управління, до переліку яких віднесено структуру, функції, кадри, інформацію, техніку, технологію, методи керування. Третя група суперечностей пов'язана з якістю законодавчих та підзаконних актів, неузгодженість таких документів між собою та з реальними обставинами життя. Четверта група – суперечності в системі державного управління через неузгодженість між вимогами етапів процесу прийняття та реалізації управлінських рішень та можливостями елементів.

Робота щодо запобігання криз в державному управлінні. Виявлення протиріч, що виникають, розробка та впровадження комплексу заходів щодо їх вирішення і недопущення переростання у кризову ситуацію. Механізми та умови для функціонування антикризових

заходів. Організаційні, економічні, правові та інші механізми як засоби вирішення суперечностей і як комплекси певних інструментів в управлінні кризами.

Тема 7. Кризові комунікації

Комунікація. Кризова комунікація як процес взаємодії суспільних суб'єктів в умовах потенційної або реальної загрози їх діяльності, функціонуванню, існуванню. Нормативно-правове регулювання кризових комунікацій. Умови розгортання комунікації в кризових ситуаціях: 1) неконтрольованість наслідків дій; 2) різке скорочення керованих параметрів; 3) зміщення в бік базисних потреб (за шкалою А. Маслоу); 4) зростання значення інформації та інтерпретації подій; 5) зміна каналів інформації та зростання ролі неофіційних каналів у порівнянні з офіційними.

Етапи розвитку кризової ситуації. Класифікація криз. Управління проблемами. Типові помилки в умовах кризи. Практичні дії при подоланні кризової ситуації. Загальні правила комунікації у кризових ситуаціях. Правила переконання при кризових ситуаціях. Типові помилки учасників кризової комунікації. Чинники, що сприяють ефективній комунікації. Розвиток емоційного інтелекту – невід'ємна частина підготовки фахівців з кризових комунікацій.

Тема 8. Розробка та прийняття управлінських рішень у кризовій ситуації.

Основні підходи до визначення процесу прийняття рішень. Нормативний, поведінковий підхід до прийняття політичних рішень. Класичні моделі процесу прийняття рішень. Описовий (дескриптивний) та нормативний (прескриптивний) підходи до проблеми прийняття державно-політичних рішень. Моделі політико-управлінського циклу. Фази політико-управлінського циклу. Етапи процесу прийняття рішень. Альтернативні моделі «політико-управлінських потоків» Д. Кінгдона і «раундів» Г. Тейсмана. Основні фази політико-управлінського циклу прийняття рішень. Технологія підготування, прийняття, і реалізації політичного рішення:

- 1) постановка або виявлення соціальної проблеми, що потребує вирішення;
- 2) формулювання можливих альтернатив рішення проблеми;
- 3) обговорення, або порівняльний аналіз, наявних альтернативних рішення;
- 4) ухвалення рішення, тобто вибір оптимальної альтернативи в якості плану дій;
- 5) впровадження рішення та аналіз результатів його реалізації.

Особливості прийняття рішень в сфері державної політики, зокрема щодо управління кризами. Управлінські рішення. Принципи покращення механізму розробки та ухвалення рішень у сфері політики. Чинники, що впливають на прийняття рішення в умовах ризиків і загроз. Моделі ухвалення політичних рішень.

Тема 9. Механізми антикризового управління в органах державної влади та місцевого самоврядування

Антикризові стратегії. Три основні напрями антикризового управління для територіальних органів влади: 1. Антикризове управління безпосередньо органом влади. 2. Антикризове управління об'єктами соціальної сфери і/або комунальними підприємствами (зазвичай у поєднанні з першим пунктом, оскільки кризовий стан підвідомчої мережі, як правило, викликаний кризою бюджету і навпаки). 3. Антикризове управління (регулювання) окремими комерційними підприємствами територіального утворення. Фактори, які необхідно враховувати, опрацьовуючи антикризову стратегію. Спільні фактори для антикризового та для стратегічного менеджменту. Три групи факторів - зовнішнього середовища, взаємодії й організаційні. Механізм розробки антикризової стратегії. Широкий механізм П. Наттома і Р. Бекоффома.

Тема 10. Технології в управлінні політичними кризами

Активне антикризове управління. Реактивне антикризове управління. Інтерактивне антикризове управління. Ефективних технологій управління. Моделі антикризового управління. Методи моделювання: теорії ігор, людино-машинних систем, штучного інтелекту, програмно-

цільового планування, стратегічного управління, кооперативного формування рішень, теорії організаційних структур та ін. Інноваційна діяльність в антикризовому управлінні. Оцінка ефективності застосування заходів антикризового управління.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Міжгалузеве трактування поняття «криза». Політичні кризи	11	2	2			7
Тема 2. Національні практики оцінювання ризиків і загроз	12	2	2			8
Тема 3. Національні моделі антикризового менеджменту в країнах Центральної та Східної Європи	11	2	2			7
Тема 4. Роль політичної аналітики в управлінні політичними кризами	11	2	2			7
Тема 5. Роль прогнозування, моделювання та політичної діагностики у процесі управління кризами	13	4	2			7
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	60	14	10			36
Модуль 2						
Тема 6. Кризи у державному управлінні	14	4	2			8
Тема 7. Кризові комунікації	11	2	2			7
Тема 8. Розробка та прийняття управлінських рішень у кризовій ситуації	11	2	2			7
Тема 9. Механізми антикризового управління в органах державної влади та місцевого самоврядування	11	2	2			7
Тема 10. Технології в управлінні політичними кризами	11	2	2			7
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	60	14	10			36
Разом за семестр	120	28	20			72

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Міжгалузеве трактування поняття «криза». Політичні кризи	12	2				10
Тема 2. Національні практики оцінювання ризиків і загроз	12	2				10
Тема 3. Національні моделі антикризового менеджменту в країнах Центральної та Східної Європи	12		2			10
Тема 4. Роль політичної аналітики в управлінні політичними кризами	12					12
Тема 5. Роль прогнозування, моделювання та політичної діагностика у процесі управління кризами	10					10
Тема 6. Кризи у державному управлінні	12		2			10
Тема 7. Кризові комунікації	12	2				10
Тема 8. Розробка та прийняття управлінських рішень у кризовій ситуації	12					12
Тема 9. Механізми антикризового управління в органах державної влади та місцевого самоврядування	12	2				10
Тема 10. Технології в управлінні політичними кризами	12					12
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	120	10	4			106
Разом за семестр	120	10	4			106

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Міжгалузеве трактування поняття «криза». Політичні кризи	2	
2	Тема 2. Національні практики оцінювання ризиків і загроз	2	
3	Тема 3. Національні моделі антикризового менеджменту в країнах Центральної та Східної Європи	2	2
4	Тема 4. Роль політичної аналітики в управлінні політичними кризами	2	
5	Тема 5. Роль прогнозування, моделювання та політичної діагностика у процесі управління кризами	2	
6	Тема 6. Кризи у державному управлінні	2	2
7	Тема 7. Кризові комунікації	2	

8	Тема 8. Розробка та прийняття управлінських рішень у кризовій ситуації	2	
9	Тема 9. Механізми антикризового управління в органах державної влади та місцевого самоврядування	2	
10	Тема 10. Технології в управлінні політичними кризами	2	
	Разом	20	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Міжгалузеве трактування поняття «криза». Політичні кризи	7	10
2	Тема 2. Національні практики оцінювання ризиків і загроз	8	10
3	Тема 3. Національні моделі антикризового менеджменту в країнах Центральної та Східної Європи	7	10
4	Тема 4. Роль політичної аналітики в управлінні політичними кризами	7	12
5	Тема 5. Роль прогнозування, моделювання та політичної діагностики у процесі управління кризами	7	10
6	Тема 6. Кризи у державному управлінні	8	10
7	Тема 7. Кризові комунікації	7	10
8	Тема 8. Розробка та прийняття управлінських рішень у кризовій ситуації	7	12
9	Тема 9. Механізми антикризового управління в органах державної влади та місцевого самоврядування	7	10
10	Тема 10. Технології в управлінні політичними кризами	7	12
	Разом	72	106

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Антикризове управління : навчальний посібник / Б.Г. Шелегеда, О.М. Шарнопольська, М.В. Румянцев. К.: ТОВ «ВРА «Епіцентр», 2013. 252 с.
2. Антикризові стратегії в державному управлінні : метод. рек. / авт. кол. : В.В. Корженко, Н.М. Мельтюхова, Н.С. Миронова та ін. К.: НАДУ, 2008. 52 с.
3. Белай С. В. Державні механізми протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру: теорія, методологія, практика : монографія. Х.: Вид-во НАНГУ, 2015. 349 с.
4. Карпенко О.А. Основи антикризового управління : навч.-метод. посіб. К.: НАДУ, 2006. 208 с.
5. Лікарчук Н. В. Кризи в системі державного управління : причини виникнення та шляхи врегулювання. *Право та державне управління*. 2020. №4. С. 256-261.
6. Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України : аналіт. доп. / [Резнікова О. О., Войтовський К. Є. Лепіхов А. В.] ; за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ: НІСД, 2020. 84 с.
7. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с.

8. Расвнєва О. В. Моделювання антикризового управління регіоном. Харків: вид. ХНЕУ, 2014. 300 с.

9. Чальцева О.М. Публічна політика : теоретичний вимір і сучасна практика : монографія. Вінниця: ФОП Барановська Т. П., 2017. 336 с.

10. Шуляк А.М. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Луцьк: Вежа-друк, 2020. 274 с.

Допоміжна література

1. *Барежєв К.* Кризисные коммуникации: суть, назначение, технологии. URL : <http://gospr.ru/index.php/arhiv/49-arhiv2013/gospr-4-2013/288-krizisnye-kommunikatsii-v-organakh-vlasti-sut-naznachenie-tekhnologii>

2. Вітушко Н. Інформаційно-аналітичне дослідження на замовлення органів державної влади: особливості організації етапу підготовки інформаційної бази. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського : збірник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; редкол.: О. С. Онищенко [та ін.].* Київ, 2013. Вип. 36. С. 245-258.

3. Гєєць В.М. Державне управління в умовах світової кризи системного характеру: контекст змін. *Вісник Державної служби України.* 2011. №2. С. 30-43.

4. Глушук Є. В. Діяльність аналітичних центрів у процесі комунікації між владою і суспільством. *Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 21-23 жовт. 2014 р.) / НАН України [та ін.]; [редкол.: В. І. Попик та ін.].* Київ, 2014. С. 296-298.

5. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури як суб'єкти національної інформаційної політики. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського : збірник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; [редкол.: В. І. Попик та ін.].* Київ, 2016. Вип. 43. С. 24-46.

6. Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації : стан, проблеми та перспективи : матеріали V Всеукраїн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 25 листопада 2020 р. / редкол. : І. Г. Передерій, О. Є. Гомотюк та ін. Полтава, 2020. 401 с.

7. Ключник Р. М. Політичний аналіз. Політична кризологія : навч. посіб. Дніпро: Ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2019. 83 с.

8. Коваль Н. В. Класифікація координаційних, консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб при Президентові України. *Часопис Київського ун-ту права.* 2013. № 4. С. 100-104.

9. *Кочубей Л.* Особливості політичних комунікацій в умовах розвитку технологій інформаційного суспільства. *Віче.* 2009. № 19. URL : <http://veche.kiev.ua/journal/1670/>

10. Кузнецов О. Виявлення ключових понять з тексту за допомогою контентаналізу. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського : збірник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; [редкол.: О. С. Онищенко та ін.].* Київ, 2014. Вип. 40. С. 52-60.

11. Лісничук О.А., Боярин Ю.В. пріоритетні заходи державного атикризового управління в провідних країнах Європейського Союзу. *Сталий розвиток економіки.* 2018. №1 (38). С. 34-41.

12. Медіатехнології під час моделювання образу «іншого» в ідеології «руського міра». *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.* Луцьк : Вежа-Друк, 2020. № 2 (406). С.105-114.

13. Мельниченко О.А. Антикризова політика держави: сутність та пріоритетні напрями // *Теорія та практика державного управління.* URL : <https://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-2/doc/1/03.pdf>

14. Мельтюхова Н.М. Організаційні кризи в системі державного управління: виникнення, розвиток, подолання. *Державне будівництво : Електронне наукове фахове видання*

Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. 2013. № 2. С. 10.

15. Політичний аналіз і прогноз : навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г., 2010. 120 с.
16. Прибиткова І. Статистичний аналіз і вимірювання в соціологічних дослідженнях. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2012. № 3. С. 99-113.
17. Рамазанов С.К., Степаненко О.П., Тимашова Л.А. Методи антикризового управління. Монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. 192 с.
18. Ржевська Н. Ф. Функції й напрями діяльності «мозкових центрів». *Актуальні проблеми міжнародних відносин : [зб. наук. пр.] / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин ; [редкол.: В. В. Копійка та ін.]. К., 2012. Вип. 107. Ч. 1. С. 171-178.*
19. Сандул О. Застосування інноваційних технологій у процесі реферування літератури з метою створення якісних інформаційних ресурсів. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського : збірник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; редкол.: О. С. Онищенко [та ін.]. Київ, 2013. Вип. 37. С. 265- 275.*
20. Тарасевич В. М. Про орієнтири і напрями виходу з кризи. *Економіка України*. 2013. № 9. С. 4–17.
21. Ткачова Н.М. Розробка ефективного державного механізму антикризового управління. *Інвестиції : практика та досвід*. 2015. № 8. С. 124-126.
22. Ткаченко А.М., Калюжна Ю.В. Криза : сутність, класифікація та причини виникнення. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Вип. 1. Том 2. С. 122-126.
23. Тюріна Н. М. Антикризове управління: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацка, І. В. Грабовська. К.: ЦУЛ, 2012. 448 с.
24. Черпак Т. Особливості кризових комунікацій у політичному дискурсі в сучасній Україні. Центр дослідження соціальних комунікацій НБУВ. URL : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3839:osoblivosti-krizovikh-komunikatsij-u-politichnomu-diskursi-v-suchasnij-ukrajini&catid=81&Itemid=415
25. Чирун Л. Б., Кучковський В.В., Висоцька В.А. Особливості методів контент-аналізу текстових масивів вебресурсів у межах регіону. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка» : зб. наук. пр.; голова ред.-видав. ради Н. І. Чухрай. Львів, 2015. № 829 : Інформаційні системи та мережі. С. 296- 320.*
26. Шамборовський Г.О. Досвід антикризового регулювання в провідних країнах світу. *Економічний простір*. 2016. №105. С. 47-57.
27. Яблонський В. Комунікація органів державної влади України: виклики та завдання. *Запровадження комунікації органів державної влади : зб. матеріалів наук.-практ. конф. / упоряд. А. В. Баровська. Київ: Фенікс, 2016. С. 52–57.*
28. Яковенко А.В. Організаційні механізми реалізації засад антикризового управління центральних органів влади України. *Державне управління: теорія і практика*. 2012. № 1. URL : <http://www.academy.Gov.Ua/ej/ej15/txts/12YAVOVU.Pdf>.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Кузнецов Є.С. Сутність антикризового управління та принципи його здійснення. *Ефективна економіка*. 2012. № 10. URL : <https://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1488>
2. Ліпінська А. В. Вивчення методів інформаційно-аналітичної діяльності майбутніми фахівцями з документознавства та інформаційної діяльності. *Державне управління: удосконалення та розвиток : електрон. наук. фах. вид. / Дніпропетров. держ. аграрно-екон. ун-т, «ДКЦ Центр».* Київ, 2017. № 7. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1094>
3. Мельниченко О.А. Антикризова політика держави: сутність та пріоритетні напрями // *Теорія та практика державного управління*. URL : <https://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-2/doc/1/03.pdf>

4. Редькін Д. Концептуальні основи антикризового управління. URL : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/8.1/284.pdf>
5. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)